

פרק ו

שְׁנוּ חֲכָמִים בְּלִשׁוֹן הַמִּשְׁנָה, בְּרוּךְ שֶׁבַח בָּהֶם וּבְמִשְׁנֵתָם:

א רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה, זוכה לדברים הרבה. ולא עוד אלא שכל העולם כלו כדאי הוא לו. נקרא רע, אהוב, אוהב את המקום, אוהב את הבריות, משמח את המקום, משמח את הבריות, ומלבשתו ענה ויראה, ומכשרתו להיות צדיק חסיד ישר ונאמן, ומרחקתו מן החטא, ומקרבתו לידי זכות, ונהנין ממנו עצה ותושיה בינה וגבורה. שנאמר (משלי ח) לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה, ונותנת לו מלכות וממשלה וחקור דין, ומגלן לו רזי תורה, ונעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק, והוי צנוע וארך רוח, ומוחל על עלבונו, ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים:

ב אומר רבי יהושע בן לוי, בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה. שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף, שנאמר (שם יא) נזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם. ואומר (שמות לב), והלחת מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלחת, אל תקרא חרות אלא חרות, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה. וכל מי שעוסק בתלמוד תורה הרי זה מתעלה, שנאמר (שם יא) נזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם. ואומר (שמות לב), והלחת מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלחת, אל תקרא חרות אלא חרות, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה. וכל מי שעוסק בתלמוד תורה הרי זה מתעלה, שנאמר (במדבר

כא) וממתנה נחליאל ומנחליאל במות:

ג הלומד מחברו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או דבור אחד או אפילו אות אחת, צריך לנהג בו כבוד, שכן מצינו בידו מלך ישראל, שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד, קראו רבו אלופו ומידעו, שנאמר (תהלים נה), ואתה אנוש כערכי אלופי ומידעי. והלא דברים קל וחומר, ומה דוד מלך ישראל שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד קראו רבו אלופו ומידעו, הלומד מחברו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או דבור אחד או אפילו אות אחת על אחת כמה וכמה שצריך לנהג בו כבוד. ואין כבוד אלא תורה, שנאמר (משלי ג), כבוד חכמים ינחלו, (שם כח) ותמימים ינחלו טוב, ואין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתני אל תעזבו:

ד כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחי צער תחיה ובתורה אתה עמל, אם אתה עשה כן, (תהלים קכח) אשריך וטוב לך. אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא:

ה אל תבקש גדולה לעצמך, ואל תחמוד כבוד, יותר מלמודך עשה, ואל תתאנה לשלחנם של שרים, ששלחנך גדול משלחנם וכתרך גדול מכתרם, ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעלתך:

ו גדולה תורה יותר מן הכהונה ומן המלכות, שהמלכות נקנית בשלשים מעלות, והכהונה בעשרים וארבע, והתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים. ואלו הן, בתלמוד, בשמיעת האזן, בעריכת שפתיים, בבנית הלב, באימה, ביראה, בענוה, בשמחה, בטרהרה, בשמוש חכמים,

בְּדַקְדִּיק חֲבָרִים, בְּפִלְפּוֹל הַתְּלַמִּידִים, בְּיָשׁוּב, בְּמִקְרָא,
בְּמִשְׁנָה, בְּמַעוֹט סְחוּרָה, בְּמַעוֹט דְּרָךְ אֲרָץ, בְּמַעוֹט תַּעֲנוּג,
בְּמַעוֹט שְׁנָה, בְּמַעוֹט שִׁיחָה, בְּמַעוֹט שְׁחוּק, בְּאַרְךְ אַפִּים,
בְּלֵב טוֹב, בְּאַמוּנַת חֲכָמִים, בְּקַבְּלַת הַיְסוּרִין, הַמְכִיר אֶת
מְקוֹמוֹ, וְהִשְׁמַח בְּחִלְקוֹ, וְהַעוֹשֶׂה סִיג לְדַבְּרָיו, וְאִינוֹ מַחְזִיק
טוֹבָה לְעַצְמוֹ, אֶהוּב, אוֹהֵב אֶת הַמְּקוֹם, אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת,
אוֹהֵב אֶת הַצְּדָקוֹת, אוֹהֵב אֶת הַמִּישְׁרִים, אוֹהֵב אֶת
הַתּוֹכְחוֹת, וּמִתְרַחֵק מִן הַכְּבוֹד, וְלֹא מְגִיס לְבוֹ בַּתְּלַמוּדוֹ,
וְאִינוֹ שֹׁמֵחַ בְּהוֹרָאָה, נוֹשֵׂא בְעַל עִם חֲבָרוֹ, וּמְכַרְיָעוֹ לְכַף
זְכוּת, וּמַעֲמִידוֹ עַל הָאֲמִתּוֹ, וּמַעֲמִידוֹ עַל הַשְּׁלוֹם, וּמִתְיָשֵׁב
לְבוֹ בַּתְּלַמוּדוֹ, שׂוֹאֵל וּמְשִׁיב שׂוֹמֵעַ וּמוֹסִיף, הַלּוֹמֵד עַל מְנַת
לְלַמֵּד וְהַלּוֹמֵד עַל מְנַת לַעֲשׂוֹת, הַמְּחַכֵּים אֶת רַבּוֹ, וְהַמְּכַוֵּן
אֶת שְׂמוֹעָתוֹ, וְהַאֹמֵר דְּבַר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ, הֵא לְמַדְתָּ כָּל
הַאֹמֵר דְּבַר בְּשֵׁם אוֹמְרוֹ מֵבִיא גְּאֻלָּה לְעוֹלָם, שְׁנֵאמַר
(אִסְתֵּר ב), וְתֵאמֶר אֲסִתֵּר לְמַלְךְ בְּשֵׁם מְרַדְּכִי

ז גְּדוּלָּה תוֹרָה שֶׁהִיא נוֹתֵנָת חַיִּים לַעֲשִׂיָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה
וּבְעוֹלָם הַבָּא, שְׁנֵאמַר (מִשְׁלֵי ד), כִּי חַיִּים הֵם לְמוֹצְאֵיהֶם
וְלְכָל בְּשָׂרוֹ מֵרַפָּא, וְאוֹמֵר (שֵׁם ג), רַפְּאוֹת תְּהִי לְשַׂרְךָ וְשִׁקּוּי
לְעַצְמוֹתֶיךָ. וְאוֹמֵר (שֵׁם), עֵץ חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ
וְתוֹמְכֵיהָ מְאֹשֶׁר. וְאוֹמֵר (שֵׁם א), כִּי לֵוִית חוֹן הֵם לְרֵאשֶׁד
וְעִנְקִים לְגִרְגְּרֵתֶיךָ. וְאוֹמֵר (שֵׁם ד), תִּתֵּן לְרֵאשֶׁד לֵוִית חוֹן
עֲטָרַת תְּפִאֲרַת תְּמַגֵּנְךָ. וְאוֹמֵר (שֵׁם ט), כִּי בִי יִרְבוּ יַמִּיד
וְיוֹסִיפוּ לְךָ שָׁנוֹת חַיִּים. וְאוֹמֵר (שֵׁם ג), אֲרַךְ יָמִים בְּיַמִּינָהּ
בְּשִׂמְאוּלָּה עֵשֶׂר וְכְבוֹד, וְאוֹמֵר (שֵׁם), כִּי אֲרַךְ יָמִים וּשְׁנוֹת
חַיִּים וְשְׁלוֹם יוֹסִיפוּ לְךָ וְאוֹמֵר (שֵׁם), דְּרַכֵּיהָ דְּרַכֵּי נוֹעַם וְכָל
נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם:

ח רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה מְשׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי אוֹמֵר,

הנוי והכח והעושר והכבוד והחכמה והזקנה והשיבה
והבנים, נאה לצדיקים ונאה לעולם, שנאמר (שם טז),
עטרת תפארת שיבה בדרך צדקה תמצא. ואומר (שם כ),
תפארת בחורים כוחם והדר זקנים שיבה. ואומר (שם יד),
עטרת חכמים עשרם. ואומר (שם יז), עטרת זקנים בני
בנים ותפארת בנים אבותם. ואומר (ישעיה כד), ונחמה
הלבנה ובושה החמה, כי מלך יהיה צבאות בהר ציון
ובירושלים ונגד זקניו כבוד. רבי שמעון בן מנסיא אומר,
אלו שבע מדות שמו חכמים לצדיקים, כלם נתקיימו ברבי
ובבניו:

ט אמר רבי יוסי בן קסמא, פעם אחת הייתי מהלך בדרך
ופגע בי אדם אחד, ונתן לי שלום, והחזרתי לו שלום, אמר
לי, רבי, מאיזה מקום אתה, אמרתי לו, מעיר גדולה של
חכמים ושל סופרים אני, אמר לי, רבי רצונך שתדור עמו
במקומנו ואני אתן לך אלף אלפים דנרי זהב ואבנים
טובות ומרגליות, אמרתי לו אם אתה נותן לי כל כסף
וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם, איני דר אלא
במקום תורה, וכן כתוב בספר תהלים על ידי דוד מלך
ישראל, טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף. ולא עוד,
אלא שבשעת פטירתו של אדם אין מליון לו לאדם לא
כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות, אלא תורה
ומעשים טובים בלבד, שנאמר (משלי ו), בהתהלךך תנחה
אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך,
בהתהלךך תנחה אתך, בעולם הזה. בשכבך תשמור עליך,
בקבר. והקיצות היא תשיחך לעולם הבא. וכן כתוב בספר
תהלים על ידי דוד מלך ישראל (תהלים קיט), טוב לי
תורת פיך מאלפי זהב וכסף. ואומר (חגי ב), לי הכסף ולי

הַזֶּהב נָאִם יְהוָה צְבָאוֹת:

י חֲמֹשֶׁה קִנְיָנִים קָנָה לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ, וְאֵלֹ
הוּ, תוֹרָה קִנְיָן אֶחָד, שָׁמַיִם וְאָרֶץ קִנְיָן אֶחָד, אַבְרָהָם קִנְיָן
אֶחָד, יִשְׂרָאֵל קִנְיָן אֶחָד, בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ קִנְיָן אֶחָד. תוֹרָה
מִנִּי, דְּכַתִּיב (מִשְׁלֵי ח), יְהוָה קִנְיָן רֵאשִׁית דְּרִכּוֹ קִדְּם
מִפְּעֻלֵי מַאֲז. שָׁמַיִם וְאָרֶץ מִנִּי, דְּכַתִּיב (יִשְׁעִיָּה טו), כֹּה
אָמַר יְהוָה הַשָּׁמַיִם כִּסְאֵי וְהָאָרֶץ הַדָּם הַגְּלִי אֵי זֶה בַּיִת
אֲשֶׁר תִּבְנֶנּוּ לִי וְאֵי זֶה מְקוֹם מְנוּחָתִי. וְאוֹמֵר (תְּהִלִּים קד),
מָה רַבּוּ מַעֲשֵׂיךָ יְהוָה כֹּלֵם בְּחִכְמָה עֲשִׂיתָ מְלָאָה הָאָרֶץ
קִנְיָנְךָ. אַבְרָהָם מִנִּי, דְּכַתִּיב (בְּרֵאשִׁית יד), וַיִּבְרַכְהוּ וַיֹּאמֶר
בְּרוּךְ אַבְרָם לֹאֵל עֲלִיּוֹן קוֹנֵה שָׁמַיִם וְאָרֶץ. יִשְׂרָאֵל מִנִּי,
דְּכַתִּיב (שְׁמוֹת טו), עַד יַעֲבֹר עִמָּךְ יְהוָה עַד יַעֲבֹר עִם זֶה
קִנְיָתְךָ, וְאוֹמֵר (תְּהִלִּים טז), לַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר בְּאָרֶץ הַמָּה
וְאֲדִירֵי כָל חִפְצֵי בָּם. בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ מִנִּי, דְּכַתִּיב (שְׁמוֹת
טו), מִכּוֹן לְשִׁבְתְּךָ פָּעַלְתָּ יְהוָה מִקְדָּשׁ אֲדָנִי כּוֹנְנִי וְדִירְךָ.
וְאוֹמֵר (תְּהִלִּים עח), וַיִּבְיֵאֵם אֵל גְּבוּל קְדָשׁוֹ הִר זֶה קִנְיָתְךָ
יְמִינוּ:

יֵא כֹל מָה שֶׁבְּרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ, לֹא בְּרָאוּ
אֵלָּא לְכַבּוֹדוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (יִשְׁעִיָּה מג), כֹּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי
וְלְכַבּוֹדִי בְּרֵאתִיו וַצִּרְתִּיו אֶף עֲשִׂיתִיו. וְאוֹמֵר (שְׁמוֹת טו),
יְהוָה יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעַד: רַבִּי חֲנִינְיָא בֶן עֲקִישָׁיָא אוֹמֵר, רָצָה
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, לְפִיכֶךָ הִרְבָּה לָהֶם
תוֹרָה וּמִצְוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר יְהוָה חִפֵּץ לְמַעַן צְדָקוֹ וַיִּגְדִּיל תוֹרָה
וַיִּאֲדִיר: